

มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา : ความรู้ ประสบการณ์วิชาชีพ การปฏิบัติงาน และการปฏิบัติตน

พระครูสังฆรักษ์กิตติพงษ์ สิริวิฑฒโน
หัวหน้าภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์

วิชาชีพ (Profession) เป็นกิจกรรมให้บริการแก่สาธารณชนที่ต้องอาศัยความรู้ ความชำนาญเป็นการเฉพาะ และมีมาตรฐานในการประกอบวิชาชีพ โดยผ่านการฝึกฝน อบรม ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติอย่างเพียงพอก่อนที่จะประกอบวิชาชีพ ซึ่งต่างจาก **อาชีพ (Career)** ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ต้องทำให้สำเร็จ โดยมุ่งหวังค่าตอบแทนเพื่อการดำรงชีวิตเพียงอย่างเดียว ดังนั้น วิชาชีพจึงได้รับการยกย่องให้เป็นวิชาชีพชั้นสูง เพราะผู้ประกอบวิชาชีพต้องมีความรับผิดชอบอย่างสูง และมีผลกระทบต่อผู้รับบริการและสาธารณชน ทำให้ต้องมีการควบคุมการประกอบวิชาชีพเป็นพิเศษ เพื่อให้เกิดความมั่นใจต่อผู้รับบริการและสาธารณชน โดยผู้ประกอบวิชาชีพต้องประกอบวิชาชีพด้วยวิธีการแห่งปัญญา (Intellectual Method) ได้รับความศึกษาอบรมมาอย่างเพียงพอ (Long Period of Training) มีอิสระในการใช้วิชาชีพตามมาตรฐานวิชาชีพ (Professional Autonomy) หรือองค์กรวิชาชีพ (Professional Organization) เป็นศูนย์กลางการกำหนดมาตรฐานเพื่อการควบคุมในการประกอบวิชาชีพ

วิชาชีพทางการศึกษา มีบทบาทสำคัญต่อสังคมและความเจริญก้าวหน้าของประเทศ เช่นเดียวกับแพทย์ พยาบาล หนายความ กล่าวคือ การสร้างพลเมืองของประเทศ การพัฒนาพลเมืองหรือทรัพยากรมนุษย์ และการสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของชาติ การประกอบวิชาชีพควบคุมทางการศึกษานั้น พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๖ กำหนดให้เป็นวิชาชีพของครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และ บุคลากรทางการศึกษาอื่นซึ่งได้รับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพ หากผู้ใดประกอบวิชาชีพควบคุมโดย

ไม่ได้รับอนุญาต ซึ่งต้องวางโทษจำคุกไม่เกิน ๑ ปี หรือปรับไม่เกิน ๒๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา

มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา คือ ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะและคุณภาพที่พึงประสงค์ในการประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพต้องประพฤติปฏิบัติตาม เพื่อให้เกิดคุณภาพในการประกอบวิชาชีพ พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๖ มาตรา ๔๙ กำหนดให้มีมาตรฐานวิชาชีพ ๓ ด้าน ประกอบด้วย

๑. **ความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ** หมายถึง ข้อกำหนดสำหรับผู้จะเข้ามาประกอบวิชาชีพ จะต้องมีความรู้และมีประสบการณ์วิชาชีพเพียงพอที่จะประกอบวิชาชีพ โดยมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ

๒. **การปฏิบัติงาน** หมายถึง ข้อกำหนดเกี่ยวกับการปฏิบัติงานในวิชาชีพให้เกิดผลเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด พร้อมทั้งมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความชำนาญในการประกอบวิชาชีพ ทั้งความชำนาญเฉพาะด้านและความชำนาญตามระดับคุณภาพของมาตรฐานการปฏิบัติงาน ทั้งนี้เพื่อการต่อใบอนุญาตประกอบวิชาชีพตามที่กำหนด

๓. **การปฏิบัติตน** หมายถึง ข้อกำหนดเกี่ยวกับการประพฤติของผู้ประกอบวิชาชีพ โดยมีจรรยาบรรณของวิชาชีพและแบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ เพื่อดำรงไว้ซึ่งชื่อเสียง ฐานะ เกียรติและศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพ หากผู้ประกอบวิชาชีพผู้ใดประพฤติผิดจรรยาบรรณของวิชาชีพ ทำให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น ผู้นั้นอาจถูกวินัยโดยคณะกรรมการมาตรฐานวิชาชีพอย่างใดอย่างหนึ่ง

มาตรฐานวิชาชีพเพื่อการประกอบวิชาชีพทางการศึกษา

มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ สำหรับบุคลากรทางการศึกษาประเภทครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และศึกษานิเทศก์ ต้องเป็นผู้มีมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ ดังนี้

“ครู” ต้องมีคุณสมบัติไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการศึกษาหรือเทียบเท่า และมาตรฐานความรู้ ประกอบด้วย ๑) ภาษาและเทคโนโลยีสำหรับครู ๒) การพัฒนาหลักสูตร ๓) การจัดการเรียนรู้ ๔) จิตวิทยาสำหรับครู ๕) การวัดและประเมินผลการศึกษา ๖) การบริหารจัดการในห้องเรียน ๗) การวิจัยทางการศึกษา ๘) นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา ๙) ความเป็นครู ส่วนมาตรฐานประสบการณ์วิชาชีพนั้น ต้องผ่านการสอนในสถานศึกษาตามหลักสูตรปริญญาทางการศึกษาไม่น้อยกว่า ๑ ปี และผ่านเกณฑ์การประเมินปฏิบัติการสอน

“ผู้บริหารสถานศึกษา” ต้องมีคุณสมบัติไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการบริหารการศึกษาหรือเทียบเท่า และผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรการบริหารสถานศึกษา โดยมีมาตรฐานความรู้ ประกอบด้วย ๑) หลักและกระบวนการบริหารการศึกษา ๒) นโยบายและการวางแผนการศึกษา ๓) การบริหารด้านวิชาการ ๔) การบริหารด้านธุรการ การเงิน พัสดุและอาคารสถานที่ ๕) การบริหารงานบุคคล ๖) การบริหารกิจการนักเรียน ๗) การประกันคุณภาพการศึกษา ๘) การบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ ๙) การบริหารการประชาสัมพันธ์และความสัมพันธ์ชุมชน ๑๐) คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ส่วนมาตรฐานประสบการณ์วิชาชีพ ต้องมีประสบการณ์ด้านปฏิบัติการสอนมาแล้วไม่น้อยกว่า ๕ ปี หรือมีประสบการณ์ด้านปฏิบัติการสอนและต้องมีประสบการณ์ในตำแหน่งหัวหน้าหมวด/กลุ่มสาระการเรียนรู้ หรือหัวหน้าสาย หรือหัวหน้างาน หรือตำแหน่งบริหารอื่นๆ ในสถานศึกษามาแล้วไม่น้อยกว่า ๒ ปี

“ผู้บริหารการศึกษา” ต้องมีคุณสมบัติไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการบริหารการศึกษาหรือเทียบเท่า และผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรการบริหารการศึกษา โดยมีมาตรฐานความรู้ ประกอบด้วย ๑) หลักและกระบวนการบริหารการศึกษา ๒) นโยบายและการวางแผนการศึกษา ๓) การบริหารจัดการการศึกษา ๔) การบริหารทรัพยากร ๕) การประกันคุณภาพการศึกษา ๖) การนิเทศการศึกษา ๗) การพัฒนาหลักสูตร ๘) การบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ ๙) การวิจัยทางการศึกษา ๑๐) คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับผู้บริหารการศึกษา ส่วนมาตรฐานประสบการณ์วิชาชีพ ต้องมีประสบการณ์ด้านปฏิบัติการสอนมาแล้วไม่น้อยกว่า ๘ ปี หรือมีประสบการณ์ในตำแหน่งบริหารสถานศึกษามาแล้วไม่น้อยกว่า ๕ ปี หรือ มีประสบการณ์ในตำแหน่งบริหารนอกสถานศึกษาที่ไม่ต่ำกว่าระดับกองหรือเทียบเท่ากองมาแล้ว

ไม่น้อยกว่า ๕ ปี หรือ มีประสบการณ์ในตำแหน่งบุคลากรทางการศึกษาอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวงมาแล้วไม่น้อยกว่า ๕ ปี หรือ มีประสบการณ์ด้านปฏิบัติการสอน และมีประสบการณ์ในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา หรือผู้บริหารนอกสถานศึกษา หรือบุคลากรทางการศึกษาอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง รวมกันมาแล้วไม่น้อยกว่า ๑๐ ปี

“ศึกษานิเทศก์” ต้องมีคุณสมบัติไม่ต่ำกว่าปริญญาโททางการศึกษาหรือเทียบเท่า และผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรการนิเทศการศึกษา โดยมีมาตรฐานความรู้ ประกอบด้วย ๑) การนิเทศการศึกษา ๒) นโยบายและการวางแผนการศึกษา ๓) การพัฒนาหลักสูตรและการสอน ๔) การประกันคุณภาพการศึกษา ๕) การบริหารจัดการศึกษา ๖) การวิจัยทางการศึกษา ๗) กลวิธีการถ่ายทอดความรู้ แนวคิด ทฤษฎีและผลงานทางวิชาการ ๘) การบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ ๙) คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับศึกษานิเทศก์ ส่วนมาตรฐานประสบการณ์วิชาชีพ ต้องมีประสบการณ์ด้านปฏิบัติการสอนมาแล้วไม่น้อยกว่า ๑๐ ปี หรือมีประสบการณ์ด้านปฏิบัติการสอนและมีประสบการณ์ในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา หรือผู้บริหารการศึกษา รวมกันมาแล้วไม่น้อยกว่า ๑๐ ปี และมีผลงานทางวิชาการที่มีคุณภาพและมีการเผยแพร่

มาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพ มีดังนี้

“ครู” มีมาตรฐานในการปฏิบัติงาน ๑๒ มาตรฐาน ประกอบด้วย ๑) ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครูอยู่เสมอ ๒) ตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียน ๓) มุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ ๔) พัฒนาแผนการสอนให้สามารถปฏิบัติให้เกิดผลจริง ๕) พัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ ๖) จัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นผลถาวรที่เกิดแก่ผู้เรียน ๗) รายงานผลการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนได้อย่างมีระบบ ๘) ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน ๙) ร่วมมือกับผู้อื่นในสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์ ๑๐) ร่วมมือกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ในชุมชน ๑๑) แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา ๑๒) สร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้ทุกสถานการณ์

“ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษา” มีมาตรฐานในการปฏิบัติงาน ๑๒ มาตรฐาน ประกอบด้วย ๑) ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพการบริหาร

การศึกษา ๒) ตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับการพัฒนาของบุคลากร ผู้เรียน และชุมชน ๓) มุ่งมั่นพัฒนาผู้ร่วมงานให้สามารถปฏิบัติงานได้เต็มศักยภาพ ๔) พัฒนาแผนงานขององค์การให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง ๕) พัฒนาและใช้นวัตกรรมการบริหารจนเกิดผลงานที่มีคุณภาพสูงขึ้นไปเป็นลำดับ ๖) ปฏิบัติงานขององค์การโดยเน้นผลถาวร ๗) รายงานผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างเป็นระบบ ๘) ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ๙) ร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานอื่นอย่างสร้างสรรค์ ๑๐) แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา ๑๑) เป็นผู้นำและสร้างผู้นำ ๑๒) สร้างโอกาสในการพัฒนาได้ทุกสถานการณ์

“ศึกษานิเทศก์” มีมาตรฐานในการปฏิบัติงาน ๑๒ มาตรฐาน ประกอบด้วย

๑) ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพการนิเทศการศึกษา เพื่อให้ให้เกิดการพัฒนาวิชาชีพทางการศึกษา ๒) ตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมการนิเทศการศึกษา โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดแก่ผู้รับการนิเทศ ๓) มุ่งมั่นพัฒนาผู้รับการนิเทศให้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมจนเกิดผลต่อการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ ๔) พัฒนาแผนการนิเทศให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง ๕) พัฒนาและใช้นวัตกรรมการนิเทศการศึกษาจนเกิดผลงานที่มีคุณภาพสูงขึ้นไปเป็นลำดับ ๖) จัดกิจกรรมการนิเทศโดยเน้นผลถาวรที่เกิดแก่ผู้รับการนิเทศ ๗) รายงานผลการนิเทศการศึกษาได้อย่างเป็นระบบ ๘) ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ๙) ร่วมพัฒนางานกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ ๑๐) แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา ๑๑) เป็นผู้นำและสร้างผู้นำทางวิชาการ ๑๒) สร้างโอกาสในการพัฒนาได้ทุกสถานการณ์

มาตรฐานการปฏิบัติตนของผู้ประกอบวิชาชีพ ต้องคำนึงถึงจรรยาบรรณที่มีต่อตนเอง วิชาชีพ ผู้รับบริการ ผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ และสังคม ดังนั้น ครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และศึกษานิเทศก์ ต้องมีจรรยาบรรณต่อไปนี้

๑. จรรยาบรรณต่อตนเอง คือ ต้องมีวินัยในตนเอง พัฒนาตนเองด้านวิชาชีพ บุคลิกภาพและวิสัยทัศน์ ให้ทันต่อการพัฒนาทางวิทยาการ เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอยู่เสมอ

๒. จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ คือ ต้องรัก ศรัทธา ซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบต่อวิชาชีพ และเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพ

๓. จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ คือ ต้องรัก เมตตา เอาใจใส่ ช่วยเหลือ ส่งเสริมให้กำลังใจแก่ศิษย์ และผู้รับบริการตามบทบาทหน้าที่โดยเสมอหน้า ต้องส่งเสริมให้เกิด การเรียนรู้ ทักษะ และนิสัย ที่ถูกต้องดีงามแก่ศิษย์และผู้รับบริการตามบทบาทหน้าที่อย่างเต็ม ความสามารถด้วยความบริสุทธิ์ใจ ต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งทางกาย วาจา และ จิตใจ ต้องไม่กระทำตนเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญทางกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคม ของศิษย์และผู้รับบริการ ต้องให้บริการด้วยความจริงใจและเสมอภาค โดยไม่เรียกรับหรือยอม รับผลประโยชน์จากการใช้ตำแหน่งหน้าที่โดยมิชอบ

๔. จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ คือ พึงช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน อย่างสร้างสรรค์ โดยยึดมั่นในระบบคุณธรรม สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ

๕. จรรยาบรรณต่อสังคม คือ พึงประพฤติปฏิบัติตนเป็นผู้นำในการอนุรักษ์และ พัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา สิ่งแวดล้อม รักษาผลประโยชน์ ของส่วนรวม และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

ดังที่กล่าวข้างต้น มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา จึงเป็นเครื่องมือสำคัญของผู้ ประกอบวิชาชีพไม่ว่าจะเป็นครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และศึกษานิเทศก์ ต้องประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลดีต่อผู้รับบริการ อันถือเป็นเป้าหมายหลักของการประกอบ วิชาชีพทางการศึกษา และต้องเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานขององค์กรวิชาชีพ คือ คุรุสภากำหนด กล่าวคือ มาตรฐานด้านความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ มาตรฐานด้านปฏิบัติงาน และ มาตรฐานด้านการปฏิบัติตนหรือจรรยาบรรณของวิชาชีพ นั่นก็หมายความว่าบุคลากรทางการ ศึกษา ต้องมีความพร้อมเพื่อเข้าสู่วิชาชีพ สร้างสรรค์คุณภาพ รักษาดำรงไว้ซึ่งเกียรติและศักดิ์ศรี ด้วยความเป็นวิชาชีพชั้นสูงอย่างแท้จริงต่อไป

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), ๒๕๔๖.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ สกสค. ลาดพร้าว, ๒๕๕๐.
- _____. ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. ๒๕๔๘.
- _____. มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๘.
- _____. ประกาศคณะกรรมการคุรุสภา เรื่อง สาระความรู้และสมรรถนะของผู้ประกอบวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษา ตามมาตรฐานและประสบการณ์วิชาชีพ พ.ศ. ๒๕๔๙.
- _____. ประกาศคณะกรรมการคุรุสภา เรื่อง มาตรฐานความรู้ มาตรฐานประสบการณ์วิชาชีพ สาระความรู้ สมรรถนะ และมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพศึกษานิเทศก์ พ.ศ. ๒๕๔๙.
- _____. ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยแบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. ๒๕๕๐.

